

Vytauto Didžiojo universiteto profesorius, chemijos mokslų daktaras, o dabar ir Europos Parlamento narys Liudas Mažylis plačiai išgarsėjo 2017 metais. Didelei visos šalies, o ypač istorikų, nuostabai, jis Vokietijos užsienio reikalų ministerijos archyve rado 1918 metų Vasario 16-osios Lietuvos Nepriklausomybės Akto originalą lietuvių ir vokiečių kalbomis. Šių dokumentų ilgus metus buvo ieškoma įvairiausiose vietose, tačiau nesėkmingai. Kokių savybių ir įgūdžių turi turėti žmogus, kad atliktų tokį darbą? Iš kur jis jų semiasi? Ne paslaptis, kad žmogaus asmenybė formuojasi nuo vaikystės. Apie vaikystę, tėvus ir ypatingus namus kalbamės su pačiu profesoriumi Liudu Mažyliu.

Apie visapusišką vaikų lavinimą ir mokymą atkakliai siekti tikslo mintimis dalinasi ir Zita Aleksandravičienė, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos psichologė.

-Gerbiamas profesoriau, ar laiminga buvo Jūsų vaikystė?

Sakyčiau, kad laiminga. 1954 metais, kai gimė toks Liudukas, visai giminei tai buvo didelis įvykis. Kaip man pasakojo, atsidūriau dėmesio centre, tapau įvykių ašimi (juokiasi). Augdamas ir pats jaučiau, kad esu svarbus tėvams, seneliams ir net platesnei giminei – dėdėms, tetoms. Jų buvo daug, mano tėtis turėjo net 30 pusbrolių ir pusseserių.

-Ar Jūs šeimoje augote vienas?

Turiu jaunesnę seserį. Ji gimė, kai man buvo ketveri. Aš tiesiog reikalavau, kad būtų būtent sesutė, nes turėti broliuką man atrodė kažkaip mažiau naudinga (juokiasi). Galvojama, ar tokių metų vaikas gali ką nors atsiminti. Gali. Aš labai gerai prisimenu tą telefono skambutį iš gimdymo namų, kuomet močiutė padėjo ragelį ir pasakė: „Mergaitė. Tau – sesutė“. Man, kitaip nei kai kuriems vaikams, buvo pasakojama, kad vaikai perkami ligoninėje, o ne gandras atneša. Tai aš jau iš anksto buvau pasakęs: „Pirkite sesutę būtinai“. Mane bandė perkalbėti: „O jei sesučių nebus likę...“. Liuduko atsakymas buvo: „Gal dar kokia viena bus...“.

-Kaip Jūs buvote auklėjamas? Ar griežtai?

Auklėjimo būdą, kurį man taikė, įvardinčiau gimnaziniu griežtumu. Užaugau pedagogų šeimoje. Mano tėvai buvo mokslininkai, dėstytojai, senelis Pranas Mažylis – akušeris-ginekologas, profesorius. Tais laikais buvo visiems savaime suprantama, kad vaikas privalo klausyti suaugusiųjų, juos gerbti. Šeimoje buvau visokeriopai lavinamas, man buvo teikiama daug žinių, diegiami įvairūs įgūdžiai. Pakankamai griežtai jie buvo diegiami.

Kita vertus, mano močiutė Antanina Mažylienė (ji buvo prancūzų kalbos mokytoja), nejučiomis man sugebėjo įdiegti gana žaismingų įgūdžių, pavyzdžiui, išmokė žaisti kortomis, šachmatais, teisingu būdu nulupty pašto ženklus nuo vokų ir gražiai juos kolekcionuoti. Prancūzų kalbos ji mane mokė subtiliu būdu. Kadangi aš mokiausi rusų ir vokiečių kalbų, tai prancūzų mokytis jau spyriojausi. Tad ji man girdint nuolat kartodavo prancūziškas frazes ir eilėraščius. Aš dabar ir po 50 metų galiu jums jas atkartoti.

-Kokių, būdamas vaikas, turėjote namuose pareigų?

Pagrindinė pareiga buvo mokytis. O apie kitas pareigas galėčiau pasakyti taip – vykdydavau kai kuriuos suaugusiųjų pavedimus. Buvau mokomas kuo nors nuosekliai rūpintis, būti atsakingu. Kai man buvo dešimt metų, namuose atsirado šuniukas. Net jo pase buvo įrašyta, kad aš esu Pifo šeimininkas. Aš juo nuosekliai rūpinausi, šeriau, vedžiojau, kartą per metus nuveždavau nuo pasiutligės paskiepyti. Dar pamenu, kad vaikystėje buvau skardinėje linų prisisėjęs, laisčiau, prižiūrėjau.

Jei kalbėtume apie mokslus, turėjau dar vieną pareigą – mokytis groti pianinu. Aš tarsi pats ir įsiprašiau. Pas mus namuose buvo tarpukario laikų, geros firmos pianinas. Niekas juo negrojo. Kai buvau penkerių metų, ėmiau skambinti vienu pirštu. Ir tada man pasamdė privačią mokytoją. Vėliau užsispyriau, kad noriu į muzikos mokyklą. Penkerius metus mokiausi Naujallio muzikos mokykloje ir mečiau, pasidarė per sunku. Ten ruošė profesionalius muzikantus, tai, matyt, buvo ne man.

-Ar vaikystėje domėjotės Lietuvos istorija? Ar buvote patriotiškai auklėjamas šeimoje?

Kai aš augau, buvo gilus sovietmetis. Apie patriotizmą Lietuvai kalbėti viešai buvo labai pavojinga. Tačiau namuose, šeimoje, aš sužinojau daug dalykų, kurie buvo uždrausti, apie kuriuos viešai buvo nekalbama ir mokykloje nemokoma.

Unikalus dalykas – per visą sovietmetį mano senelio, profesoriaus Prano Mažylio, namuose niekas nepadarė kratos. Išliko visa jo turtinga biblioteka. Tas knygas ir dabar matau prieš akis, kai su jumis kalbu. Man vaikystėje labai romantiška buvo retkarčiais įsisukti į tą biblioteką ir pasiskaityti, pavyzdžiui, apie Lietuvos kunigaikščius. Bibliotekoje buvo ir senų tarpukario laikraščių.

Šeimai, žinoma, rūpėjo, kad aš, išėjęs už namų ribų, nenukrypčiau nuo viešosios sovietinės doktrinos ir ko nors neprišnekėčiau, nes tai buvo labai pavojinga. Tačiau kartu artimieji man namuose pripasakodavo pačių įdomiausių dalykų apie Lietuvos istoriją, apie tarpukario

gyvenimą. Mano senelio šeima tarpukariu priklausė Kauno elitui, bendravo su aukštais politikais, kitais žymiais asmenimis. Senelis buvo asmeniškai pažįstamas su Vasario 16-osios akto signataru Steponu Kairiu. Jų vasarnamiai šalia stovėjo, buvo kaimynai.

Taigi, sakyčiau taip – patriotiškai buvau auklėjamas subtiliai. To auklėjimo poveikis buvo didžiulis. Aš labai daug žinojau apie Lietuvos istoriją, nes augau ypatingoje aplinkoje, iš artimųjų girdėjau daug įdomių pasakojimų apie tai, ką jie patys savo akimis matė ir išgyveno.

Antra vertus, aš augau Kaune, o žinios apie tarpukarį yra užkoduotos pačiame Kaune, ir jo architektūroje, ir žmonių prisiminimuose, visame kame. Net ir giliame sovietmetyje Kaune buvo žinoma apie tai, kas vyko tarpukariu. Visi mano draugai žinojo. Buvo svarbu tikrai mokykloje per istorijos pamoką nepasakyti: „Tamsta mokytoja, o tėtis man kitaip pasakojo...“

-Didelio visuomenės dėmesio sulaukėte, kai 2017 m. Vokietijos užsienio reikalų ministerijos archyve radote 1918 metų Vasario 16-osios Lietuvos Nepriklausomybės Akto originalą lietuvių ir vokiečių kalbomis. Iki tol kažkodėl nei vienam istorikui nešovė į galvą jų ten ieškoti. Toks Jūsų žingsnis rodo išvalgumą ir atkaklumą. Iš kur šios savybės?

Pirmiausiai pataisyčiau Jus: buvo ieškoma, tik iki tol – nesėkmingai. Sakyčiau, kad tai aš išsiugdžiau vėliau, ne vaikystėje. Tačiau, be abejo, tam tikri auklėjimo pagrindai padedami vaikystėje. Atkakliai siekti tikslo buvau mokomas nuo vaikystės, tačiau ne vienodai intensyviai, skirtinga tėkme. Atkaklaus darbo išmokė, pavyzdžiui, grojimas pianinu. Muzikos mokykloje turėjau groti ne lengvas populiarias daineles, o sudėtingus klasikinius kūrinius. Buvo sunku.

Nuo septintos klasės aš lankiau chemijos būrelį. Ši sritis reikalauja labai didelio kruopštumo, nuoseklumo, išbaigto tikslo siekimo. Kaip žinote, esu chemikas. Kai parašiau pirmą rimtą savo mokslinę publikaciją, man buvo 26-eri. Buvo 6 bendraautorai, įskaitant mano mokslinį vadovą. Bet gerai atsimenu, kad straipsnį parašiau ir išsiunčiau į redakciją būtent aš.

Sakytumėte, cheminė veikla ir svarbių valstybei dokumentų ieškojimas yra skirtingi dalykai, tačiau tam tikrų paralelių čia tikrai galima išvesti. Apie Lietuvos istoriją aš pasikalbėdavau su savo teta, chemijos mokslų daktare Liūda Rasteikiene. Ji, kaip ir mano tėtis bei močiutė, apie istoriją man pasakojo labai vaizdžiai, fiziškai ir apčiuopiamai. Dar reikia pridurti, kad aš esu kolekcininkas – per šią veiklą išsiugdžiau sunkią pareigą sisteminti. Štai visų šių poveikių ir pareigų visuma paveikė mano mąstymą ir atvedė prie to sprendimo ieškoti

Nepriklausomybės Akto dokumentų.

Beje, didelės reikšmės turėjo ir tai, kad aš moku vokiečių kalbą. Jei aš nuo vaikystės nebūčiau išmokytas vokiškai, nebūčiau važiavęs į jokią Berlyną, kaip to nedarė ir daugelis istorikų, dėl labai primityvios, pragmatinės ir paprastos priežasties – jie nepakankamai moka vokiškai. Aš su didele nuostaba tą suvokiau.

-Jūsų manymu, kokias savybes vaikuose reikėtų ugdyti, verta ugdyti? Kaip vaiką nukreipti teisinga linkme?

Sakyčiau taip – pirmiausia reikia pažinti vaiko polinkius, atpažinti, kas jam gerai sekasi, kas jam smagu. Į tai ir orientuotis. Mano gimnaziniame auklėjime buvo laikomasi nuostatos, kad tai, kas tau lengvai einasi, yra kaip ir nevertinga. Vertinga neva yra tai, kas reikalauja ilgų, sisteminių, kruopščių pastangų. O aš sakyčiau, kad pirmiausiai reikia vaiko natūroje išvelgti, kam jis yra visų gabiausias, kokia veikla jam bus maloni, nebus sunkumas. Taip galima išugdyti talentus. Be abejo, kruopštus darbas mėgiamoje srityje taip pat labai reikalingas.

-Kas vaikystėje Jums buvo pats didžiausias autoritetas?

Mano dėdė profesorius Pranas Mažylis buvo neginčijamas visos šeimos autoritetas, absoliutus autoritetas. Dar man autoritetas buvo pradinių klasių mokytoja, nuoširdžiai ją mylėjau. Autoritetais buvo ir mano minėti dėdės bei tetos, taip pat vyresni kiemo draugai.

-Jūsų manymu, kaip vaikus sudominti Lietuvos istorija? Kaip juos išauklėti Lietuvos patriotais?

Tai vienas sunkiausių dalykų. Pasakysiu jums kalambūrą: padėstykite keletą metų istoriją studentams, tada nueikite mokyti į mokyklą. Tai bus daug sunkiau, nei universitete. O tada šeimoje pabandykite savo vaikus sudominti istorija – bus dar sunkiau. Sudominti vaikus istorija yra nelengvas iššūkis.

Patriotiškumą galima išugdyti tik savo pavyzdžiu. Pavyzdys visada uždega. Tėvams visų pirma reikia patiems mylėti Lietuvą. Minėjau, kad mano tėtis, teta, močiutė gebėjo man papasakoti apie Lietuvos istoriją taip, kad visada būdavo įdomu, jie pasakojo gyvai, ne vadovėliškai, su meile ir užsidegimu.

-Koks Jūs buvote paauglystėje, ar maištavote? Kaip tėvai į Jus reagavo?

Sakyčiau, kad maištavau pasyviai. Paauglys aš buvau ypatingu laikotarpiu. Tomis dienomis, 1972 metais, kai Kaune susidegino Romas Kalanta, man sukako aštuoniolika metų. Tėvai

mane nuvarė į kirpyklą, kad nusikirpčiau, kad milicija manęs nepalaikytų tuo, kurį reikia bananais atidaužyti, supakuoti ir išvežti. Taigi, ilgų plaukų auginimas buvo mano pasyvi maištavimo forma.

-Kaip užauginti laimingą vaiką?

Pats sunkiausias klausimas. Vieno recepto nebūna. Turiu dukrą, jos reikėtų paklausti, kaip mano, ar jos vaikystė buvo laiminga. Galiu pasakyti tik tiek, kad aš buvau ir esu su savo dukra labai laimingas.

Sėkmė aplanko tuos, kurie daug ir nuosekliai dirba bei planuoja laiką

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos psichologė Zita Aleksandravičienė dalijasi mintimis apie tai, kaip svarbu nukreipti vaiką teisinga linkme, išmokyti atkakliai siekti tikslo ir visapusiškai palaikyti:

Vaiko mokymosi ir tikslo siekimo įgūdžiai formuojami nuo mažens. Jo lavinimui ir ugdymui be galo svarbi palaikanti artima aplinka, t. y. šeima – tėvai, seneliai, kiti artimieji, taip pat ir mokytojai. Labai svarbus artimas tarpusavio ryšys.

Niekas taip neskatina vaiko veikti, kaip suaugusiojo pavyzdys, siekiai, patirtis, jo gyvenimo būdas ir skiepijamos vertybės. Vaikas stebi ir kopijuoja suaugusiųjų elgesį, pats eksperimentuoja ir panaudoja pamatytas elgesio apraiškas. Vaikas remiasi suaugusiųjų nurodytomis ribomis ir taisyklėmis.

Visapusiškam vaiko lavinimui didelės įtakos turi tėvų domėjimasis vaiku, jo pažinimas, mokėjimas išklausti ir išgirsti, kas jam sekasi ir įdomu, skatinimas užsiimti kuo įvairesne veikla.

Taip pat labai svarbu, kad tėvų lūkesčiai vaiko atžvilgiu būtų realūs ir pamatuoti.

Būnant darželyje, pradinėje mokykloje, vaikui sveika išbandyti kuo daugiau būrelių, naujų veiklų tam, kad labiau galėtų pažinti save. Tačiau jau nuo 11-12 m. vaikas turėtų pasirinkti vieną ar kelias konkrečias sritis ir nesiblaškyti. Tuo laiku labai **svarbu mokyti vaiką išbūti ne tik ten, kur lengva ir įdomu, bet ir ten, kur reikia įdėti nemažai pastangų** ir darbo. Svarbu išmokyti vaiką įveikti įvairius sunkumus, tikslo siekti atkakliai, nuosekliai bei sistemiškai.

Šiais skubos laikais dažnai tikimės greitų rezultatų. Tačiau **svarbu vaikus mokyti pasidžiaugti ir pasimėgauti darbo procesu, ne tik rezultatais.**

Nepriklausomybės akto atradėjas prof. Liudas Mažylis:
„Patriotiškumą vaikams galima išugdyti tik savo pavyzdžiu“

Pravartu vaikus mokyti ne tik įveikti sunkumus, bet ir tinkamai išgyventi nesėkmes, joms ištikus, neprarasti savitvardos. Nesėkmės kartais atveria mums naujas galimybes. Sėkmė aplanko tuos, kurie įdeda daug pastangų, nuoseklaus darbo ir planuoja laiką.

